

TEZAURUL DE MONEDE DYRRHACHIENE DE LA APOȘ, JUDEȚUL SIBIU

SILVIU I. PURECE

Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu
silviu.purece@ulbsibiu.ro

Key-words: *Dyrrhachium, Apoș, Sibiu, hoard, salt, drachma.*

Abstract: *In the Brukenthal Museum Collection are kept 34 Dyrrhachian drachmas from a hoard discovered at Apoș (Sibiu district). The coins are dated in the latest period of Dyrrhachian issues. With the name of ΞΕΝΟΝ on obverse are 9,4% and with ΜΕΝΙΣΚΟΣ 90,6%, another two imitation coins have the name of ΜΕΝΙΣΚΟΣ on obverse. It is for the first time when we have knowledge about one hoard, with this kind of coin, discovered in the hills region from the southern part of the Târnava Basin.*

În colecția numismatică a Muzeului Național Brukenthal sunt păstrate 34 de drahme, înseriate între numerele de inventar T 3249 și T 3282, ce fac parte dintr-un tezaur descoperit la Apoș (jud. Sibiu).

Teritoriul satului Apoș (comuna Bârghiș, județul Sibiu) este situat pe valea râului cu același nume, în imediata apropiere a cumpenei de ape ce desparte bazinul Hârtibaciului de cel al Târnavei Mari. Trecerea între cele două bazine hidrografice se poate face astăzi pe drumul județean 141 ce leagă orașele Agnita de Mediaș, Apoșul fiind situat la aproximativ 5 km spre est de acesta.

Posibila existență a unui drum antic ce făcea legătura între văile Hârtibaciului și Târnavei Mari, care să fi trecut prin apropierea locului de descoperire a tezaurului, și a unei locuiri dacice în zonă pare a fi confirmată de descoperirea unei serii de obiecte din a doua perioadă a epocii fierului în teritoriul Apoșului¹.

CATALOGUL MONEDELOR²

1. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΑΡΧΙΠΠΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣ[ΚΟΣ];

Revers: ΔΥΡ/ΑΡ/ΧΙ[Π/ΠΟΥ];

Ceka 1972, 318, axa: 6, greutatea: 3 g, diametrul: 16,1 x 17 mm.

Număr de inventar: T 3257.

2. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΑΡΧΙΠΠΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ;

Revers: ΔΥΡ/ΑΡ/ΧΙ[Π/ΠΟΥ];

Ceka 1972, 318, axa: 6, greutatea: 3,11 g, diametrul: 17 x 19,8 mm.

Număr de inventar: T 3265.

3. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΑΡΧΙΠΠΟΥ

Avers: [Μ]ΕΝΙΣΚΟΣ;

Revers: ΔΥΡ/ΑΡ/ΧΙΠ/ΠΟΥ;

Ceka 1972, 318, axa: 6, greutatea: 3,04 g, diametrul: 16,1 x 16,5 mm.

Număr de inventar: T 3280.

4. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ;

Revers: ΔΥΡ/ΔΙΟ/[ΝΥ/ΣΙΟΥ];

Ceka 1972, 320, axa: 6, greutatea: 3 g, diametrul: 16,5 x 17,1 mm.

Număr de inventar: T 3260.

Este redat un vultur pe avers.

5. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣΚ[ΟΣ];

Revers: ΔΥΡ/Δ[ΙΟ/ΝΥ/ΣΙΟΥ]Υ;

Ceka 1972, 320, axa: 9, greutatea: 2,86 g, diametrul: 15,1 x 16,5 mm.

Număr de inventar: T 3261.

Este redat un vultur pe avers.

6. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ;

Revers: [ΔΥΡ]/ΔΙΟ/ΝΥ/[ΣΙΟΥ];

Ceka 1972, 320, axa: 9, greutatea: 3,15 g, diametrul: 16,5 x 17 mm.

Număr de inventar: T 3262.

Este redat un vultur pe avers.

7. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ;

¹ Luca *et alii* 2003, p. 40sq.

² Am respectat în organizarea catalogului structura lui H. Ceka (Ceka 1972).

Revers: [ΔΥΡ]/ΔΙΟ/ΝΥ/ΣΙ[ΟΥ];
Ceka 1972, 320, axa: 9, greutatea: 3,11 g,
diametrul: 16,1 x 17,1 mm.
Număr de inventar: T 3263.
Este redat un vultur pe avers.

8. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Avers: [ΜΕ]ΝΙΣΚΟΣ;
Revers: ΔΥΡ/[ΔΙΟ/ΝΥ]/ΣΙΟΥ;
Ceka 1972, 320, axa: 9, greutatea: 3,08 g,
diametrul: 15,4 x 18,1 mm.
Număr de inventar: T 3268.
Este redat un vultur pe avers ?

9. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Avers: [Μ]ΕΝΙΣΚΟΣ;
Revers: ΔΥΡ/ΔΙΟ/Ν[Υ/ΣΙΟΥ];
Ceka 1972, 320, axa: 9, greutatea: 3,06 g,
diametrul: 16,1 x 17 mm.
Număr de inventar: T 3270.
Este redat un vultur pe avers?

10. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ;
Revers: ΔΥΡ/ΔΙΟ/[ΝΥ/ΣΙΟΥ];
Ceka 1972, 320, axa: 6, greutatea: 3,29 g,
diametrul: 16,9 x 18,2 mm.
Număr de inventar: T 3274.
Este redat un vultur pe avers.

11. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Avers: [Μ]ΕΝΙΣΚΟΣ;
Revers: [ΔΥΡ/ΔΙΟ/Ν]Υ/ΣΙΟΥ;
Ceka 1972, 320, axa: 6, greutatea: 3,18 g,
diametrul: 16 x 18,8 mm.
Număr de inventar: T 3276.
Este redat un vultur pe avers ?

12. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΚΑΛΛΩΝΟΣ

Avers: ΜΕΝΙΣΚ[ΟΣ];
Revers: ΔΥΡ/ΚΑ[Λ]/ΛΩ/ΝΟΣ;
Ceka 1972, 322, axa: 6, greutatea: 2,98 g,
diametrul: 16,1 x 18,3 mm.
Număr de inventar: T 3255.
Apar reprezentate fulgere pe revers, sub vacă?

13. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΚΑΛΛΩΝΟΣ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ;
Revers: ΔΥΡ/ΚΑΛ/[ΛΩ/ΝΟΣ];
Ceka 1972, 322, axa: 12, greutatea: 2,91 g,
diametrul: 18,1 x 18,8 mm.
Număr de inventar: T 3256.
Victoria apare redată pe avers.

14. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΚΑΛΛΩΝΟΣ

Avers: ΜΕΝΙΣΚ[ΟΣ];

Revers: ΔΥΡ/[ΚΑΛ]/ΛΩ/[ΝΟΣ];
Ceka 1972, 322, axa: 6, greutatea: 3,02 g,
diametrul: 16 x 17,9 mm.
Număr de inventar: T 3259.

15. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΚΑΛΛΩΝΟΣ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟ[Σ];
Revers: ΔΥ[Ρ/ΚΑΛ]/ΛΩ/ΝΟΣ;
Ceka 1972, 322, axa: 6, greutatea: 3,13 g,
diametrul: 17,1 x 17,8 mm.
Număr de inventar: T 3266.
Victoria apare redată pe avers.

16. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΚΑΛΛΩΝΟΣ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ;
Revers: ΔΥΡ/ΚΑΛ/[ΛΩ]/ΝΟΣ;
Ceka 1972, 322, axa: 12, greutatea: 3,11 g,
diametrul: 17 x 17,5 mm.
Număr de inventar: T 3272.
Victoria apare redată pe avers, precum și fulgerele ?

17. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΚΑΛΛΩΝΟΣ

Avers: ΜΕΝΙΣΚ[ΟΣ];
Revers: [ΔΥΡ/ΚΑΛ]/ΛΩ/ΝΟΣ;
Ceka 1972, 322, axa: 6, greutatea: 3,06 g,
diametrul: 17,1 x 18 mm.
Număr de inventar: T 3273.
Victoria apare redată pe avers, precum și fulgerele.

18. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΛΥΚΙΣΚΟΥ

Avers: [Μ]ΕΝΙΣΚΟΣ;
Revers: ΔΥΡ/ΛΥ/ΚΙΣ/[ΚΟΥ];
Ceka 1972, 325, axa: 6, greutatea: 3,1g, diametrul:
16,8 x 17,9 mm.
Număr de inventar: T 3249.
Isis este prezentă pe avers, în dreapta.

19. ΜΕΝΙΣΚΟΣ /ΛΥΚΙΣΚΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ;
Revers: ΔΥΡ/Λ[Υ/ΚΙΣ]/ΚΟΥ;
Ceka 1972, 325, axa: 6, greutatea: 3,09 g,
diametrul: 17,1 x 17,7 mm.
Număr de inventar: T 3250.
Isis este prezentă pe avers, în dreapta.

20. ΜΕΝΙΣΚΟΣ /ΛΥΚΙΣΚΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ;
Revers: ΔΥΡ/ΛΥ/ΚΙΣ/ΚΟΥ;
Ceka 1972, 325, axa: 6, greutatea: 3,18 g,
diametrul: 16,9 x 18 mm.
Număr de inventar: T 3252.
Isis este prezentă pe avers, în dreapta.

21. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΛΥΚΙΣΚΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ;
Revers: ΔΥΡ/ΛΥ/ΚΙΣ/ΚΟΥ;
Ceka 1972, 325, axa: 9, greutatea: 3,01 g,
diametrul: 16,5 x 17,3 mm.
Număr de inventar: T 3253.
Isis este prezentă pe avers, în dreapta.

22. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΛΥΚΙΣΚΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ;
Revers: [ΔΥΡ/ΛΥ]/ΚΙΣ/ΚΟΥ;
Ceka 1972, 325, axa: 6, greutatea: 2,86 g,
diametrul: 16,5 x 16,6 mm.
Număr de inventar: T 3254.
Isis este prezentă pe avers, în dreapta.

23. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΛΥΚΙΣΚΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ;
Revers: ΔΥΡ/[ΛΥ/ΚΙΣ/ΚΟΥ]Υ;
Ceka 1972, 325, axa: 9, greutatea: 3,25g,
diametrul: 15 x 17,3 mm.
Număr de inventar: T 3269.
Isis este prezentă pe avers, în dreapta.

24. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΛΥΚΙΣΚΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ;
Revers: [Δ]ΥΡ/ΛΥ/ΚΙ[Σ/ΚΟΥ];
Ceka 1972, 325, axa: 6, greutatea: 3,16g,
diametrul: 17 x 18 mm.
Număr de inventar: T 3279.
Isis este prezentă pe avers, în dreapta.

25. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΦΙΛΩΤΑ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ;
Revers: ΔΥΡ/ΦΙ/ΛΩ/ΤΑ;
Ceka 1972, 331, axa: 9, greutatea: 3,3 g, diametrul:
15,1 x 16 mm.
Număr de inventar: T 3258.
Pe avers apare un delfin și un câine.

26. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΦΙΛΩΤΑ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟ[Σ];
Revers: ΔΥΡ/ΦΙ/ΛΩ/ΤΑ;
Ceka 1972, 331, axa: 6, greutatea: 3,23 g,
diametrul: 15,2 x 15,5 mm.
Număr de inventar: T 3271.
Pe avers apare un delfin ? și un câine.

27. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΦΙΛΩΤΑ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ;
Revers: ΔΥΡ/ΦΙ/ΛΩ/ΤΑ;
Ceka 1972, 331, axa: 9, greutatea: 3,31 g,
diametrul: 16,5 x 18 mm.
Număr de inventar: T 3278.
Pe avers apare un delfin.

28. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΦΙΛΩΤΑ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ;
Revers: ΔΥΡ/[ΦΙ/ΛΩ]/ΤΑ;
Ceka 1972, 331, axa: 9, greutatea: 3,05 g,
diametrul: 16,5 x 18,7 mm.
Număr de inventar: T 3281.
Câine și torță reprezentate pe avers.

29. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΦΙΛΩΤΑ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ;
Revers: [ΔΥΡ]/ΦΙ/ΛΩ/[ΤΑ];
Ceka 1972, 331, axa: 6, greutatea: 3,03 g,
diametrul: 17 x 17,8 mm.
Număr de inventar: T 3282.
Câine și torță reprezentate pe avers.

30. ΞΕΝΟΝ/ΠΥΡΒΑ

Avers: ΞΕΝΟΝ;
Revers: ΔΥΡ/[ΠΥΡ/ΒΑ];
Ceka 1972,360, axa: 6, greutatea: 3,33 g,
diametrul: 15,1 x 16,9 mm.
Număr de inventar: T 3251.
Sunt redade acvila pe avers și măciuca pe revers.

31. ΞΕΝΟΝ/ΦΙΛΟΔΑΜΟΥ

Avers: ΞΕΝΟΝ;
Revers: ΔΥ[Ρ/ΦΙΛ/ΟΔ]Α/ΜΟΥ;
Ceka 1972, 362, axa: 6, greutatea: 3,23 g,
diametrul: 16,7 x 17,1 mm.
Număr de inventar: T 3264.
Apare vulturul și câinele pe avers.

32. ΞΕΝΟΝ/ΦΙΛΟΔΑΜΟΥ

Avers: ΞΕΝΟΝ;
Revers: ΔΥΡ/[ΦΙΛ/Ο]ΔΑ/ΜΟΥ;
Ceka 1972, 362, axa: 6, greutatea: 3,39 g,
diametrul: 17,1 x 18 mm.
Număr de inventar: T 3267.
Apare vulturul și câinele pe avers.

33. Imitație

Legenda aversului este înghesuită și redată
neglijent: [ΜΕΝ]ΙΣΚΟΣ;
Legenda reversului nu își găsește echivalent pe
monedele dyrrhachiene originale: ΔΥΟ-Α-ΔΟΣ-?;
Axa: 6 ?, greutatea: 2,98 g, diametrul: 17 x 18 mm.
Număr de inventar: T 3275.
Este un vultur pe avers ?

34. Imitație

Moneda este una deosebită datorită modului inedit
în care au fost afectate elementele modelelor
inițiale. Moneda combină elemente preluate de pe
două tipuri: cel cu legendele
ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΚΑΛΛΩΝΟΣ și cu legendele
ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΛΥΚΙΣΚΟΥ.

Iconografia aversului are elementele specifice tipului ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΚΑΛΛΩΝΟΣ, cu Nike și fulger. Aversul este frumos desenat având legenda: ΜΕΝΙΣΚΟ[Σ];

Revers este unul barbarizat, *literele din legendă sunt orientate în sens invers față de poziția lor originală*, parcă sunt văzute în oglindă.

Reversul pare să se inspire din cel al tipului ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΛΥΚΙΣΚΟΥ. Din legenda ΛΥΚΙΣΚΟΥ se poate vedea în oglindă grupul de litere final ΚΟΥ, în timp ce în grupul central de litere ΚΙΣ litera Σ a fost înlocuită Y întors. Deși nu se vede cu exactitate grupul de litere de la începutul legendei se poate distinge un I final și se poate presupune un Λ de început³.

Prezența atât a imitațiilor după emisiuni dyrrhachiene⁴, cât și imitațiilor hibrid este cunoscută în spațiul nord-dunărean⁵, însă, în acest caz, este interesant modul retrograd de scriere a legendei.

Axa: 6, greutatea: 3,31 g, diametrul: 16,3 x 16,9 mm.

Număr de inventar: T 3277.

Monedele conținute de tezaur sunt emisiuni ale orașului Dyrrhachium sau imitații ale acestora. Din cele 34 de drahme ale tezaurului, 32 se încadrează în rândul emisiunilor dyrrhachiene, în timp ce alte două sunt reproduceri barbare. Extrem de evidentă este barbarizarea monedei numărul 34, cu un mod inedit de redare a legendei pe revers, așa cum se poate vedea mai sus.

Monedele din tezaur poartă pe avers numele doar a doi magistrați monetari: ΞΕΝΟΝ și ΜΕΝΙΣΚΟΣ, încadrându-se în ultima etapă a monetăriei dyrrhachiene⁶. ΜΕΝΙΣΚΟΣ este prezent pe 29 dintre piese (90,6%), nu am luat în clacul monedele barbare care poartă pe avers tot numele lui ΜΕΝΙΣΚΟΣ, în timp ce ΞΕΝΟΝ se regăsește pe 3 (9,4%) dintre ele⁷.

În ansamblul tezaurului numele magistratului monetar ΜΕΝΙΣΚΟΣ este asociat cu numele a cinci magistrați eponimi: ΑΡΧΙΠΠΟΥ (3 monede), ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ (8 monede), ΚΑΛΛΩΝΟΣ (6 monede), ΛΥΚΙΣΚΟΥ (7 monede) și ΦΙΛΩΤΑ (5 monede) (vezi graficul 2), iar cel al lui ΞΕΝΟΝ cu cel al magistraților eponimi ΠΥΡΒΑ (1 monedă) și ΦΙΛΟΔΑΜΟΥ (2 monede). Desigur că

nu am pus la socoteală cele două imitații care poartă pe avers numele lui ΜΕΝΙΣΚΟΣ.

Greutatea monedelor din tezaur este una normală⁸, majoritatea lor cântărind între 2,95 și 3,15g (18 monede). Uzura a făcut ca unele dintre piese să scadă în greutate, dar nu în mod pronunțat⁹.

Tezaurul de la Apoș se încadrează în șablonul creat de majoritatea tezaurilor cu emisiuni ale orașului Dyrrhachium, descoperite în spațiul Daciei intracarpatică, atât din punct de vedere al încadrării cronologice a monedelor conținute, cât și din punct de vedere metrologic. Toate monedele se încadrează în grupa V a emisiunilor dyrrhachiene sau se inspiră după tipuri încadrabile în aceeași grupă¹⁰.

Interesantă este poziționarea geografică a locului descoperirii acestui tezaur ce indică, pentru prima dată, pătrunderea acestui tip monetar în regiunea de dealuri ce jalonează la sud bazinul Târnavelor¹¹. Importanța menționării acestei descoperiri este cu atât mai mare cu cât nu sunt cunoscute foarte multe descoperiri de acest gen între cursul Oltului și cel al Târnavelor¹².

Răspândirea monedelor dyrrhachiene în spațiul intra-carpatic a fost pusă pe seama expedițiilor întreprinse de Burebista la sudul Dunării, acestea ajungând aici, în special, ca pradă de război¹³. Deși considerăm ca fiind plauzibilă această variantă credem că nu trebuie omisă din discuție o posibilă asociere a acestor monede de fluxul comercial generat de exportul de sare din regiunile nord-dunărene în cele de la sudul fluviului.

Concentrarea unui număr important de tezaure conținând emisiuni dyrrhachiene târzii în imediata apropiere a gurii de vărsare a Tisei în Dunăre, precum și în vecinătatea locului de confluență dintre Olt și Dunăre, poate sugera o posibilă asociere a emiterii acestora de comerțul cu sare. Este cunoscut faptul că din antichitate și până în perioada modernă sarea extrasă fie din salinele situate în centrul Transilvaniei, fie din cele aflate în regiunea de nord-est a Olteniei a fost transportată cu plutele pe cursul celor două râuri până la confluența acestora cu fluviul¹⁴. Considerăm ca fiind posibilă o creștere a nevoii de

³ Mulțumesc domnului G. Petrányi pentru sugestiile domniei sale.

⁴ Chirilă - Rusu 1980, p. 74sq.

⁵ Popescu 2002, p. 27sq.

⁶ Conovici 1985, pp. 35-43; Conovici 1986, pp. 69-88; Conovici 1992, pp. 49-67.

⁷ A se vedea graficele.

⁸ A se vedea repartizarea monedelor pe greutate; Conovici 1992, p. 62sq.

⁹ Vezi tabelul cu repartitia pe greutate a monedelor lui ΜΕΝΙΣΚΟΣ.

¹⁰ Conovici 1985a, p. 66sqq.; Petrányi 1996, p. 72.

¹¹ Vezi harta.

¹² Preda 1998, p. 263.

¹³ Conovici 1986, p. 82.

¹⁴ Purece 1985, p. 87sqq.

sare la sud de Dunăre odată cu intensificarea acțiunilor romane în regiune, mai ales începând cu debutul secolului I î. Hr, iar creșterea volumului de monedă în zonele menționate mai sus să se fi datorat tocmai intermedierei vânzării de sare și mai puțin comerțului cu sclavi¹⁵.

Credem că nu trebuie exclusă posibilitatea pătrunderii emisiunilor târzii dyrrhachiene, cel puțin a unei părți din total, în spațiul nord-dunărean ca urmare a derulării comerțului cu sare, chiar dacă acceptăm că majoritatea lor ar fi ajuns aici ca pradă de război.

¹⁵ G. Petrányi susține ideea pătrunderii acestor monede în spațiul dunărean și nord-dunărean datorită comerțului cu sclavi (Petrányi 2006, p. 3), părere lansată anterior de M. H. Crawford (Crawford 1977, pp. 117-124). Pentru argumente contra acestei idei a se vedea: Conovici 1986, p. 82 și nota 94.

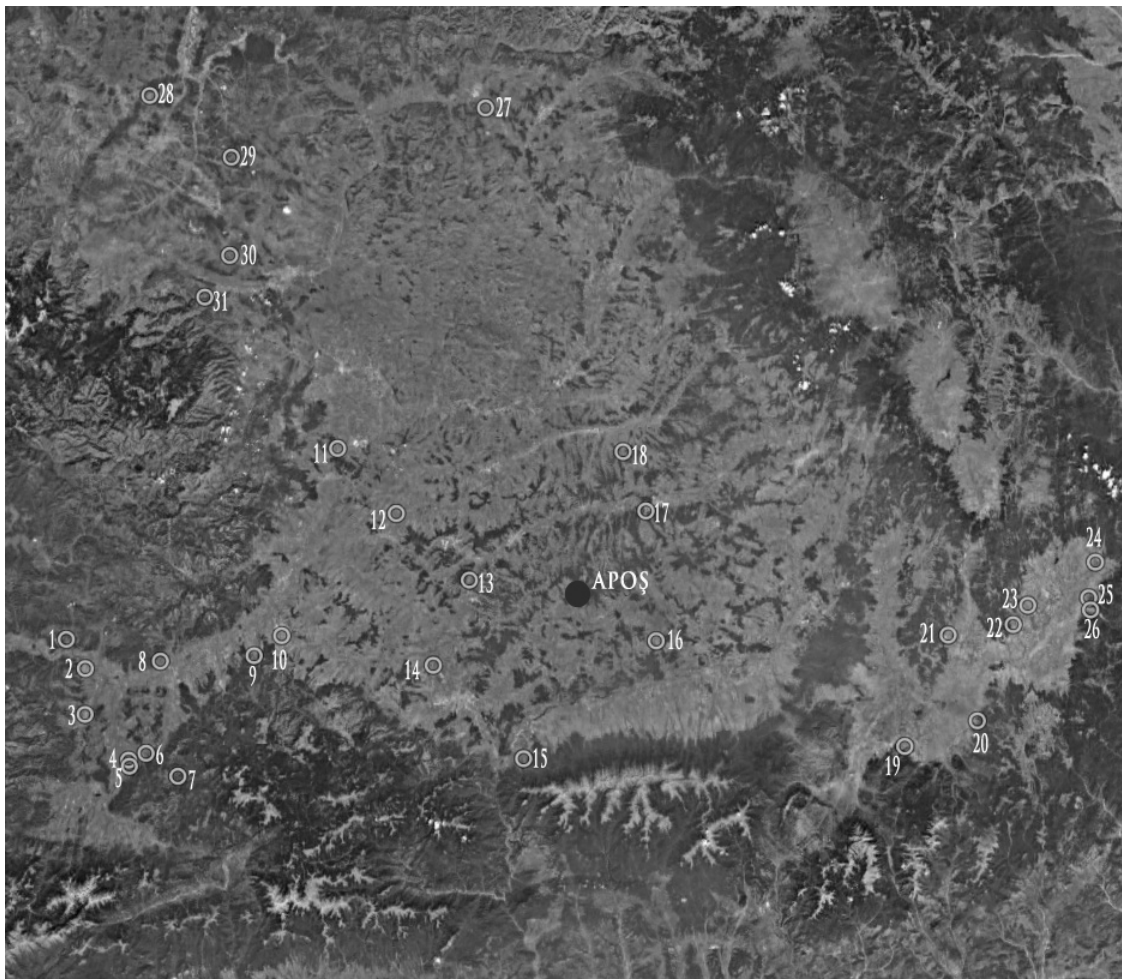
BIBLIOGRAFIE / BIBLIOGRAPHY

- Ceka 1972 H. Ceka, *Questions de numismatique illyrienne*, Tirana, 1972.
- Chirilă - Rusu 1980 E. Chirilă, A. Rusu, *Tezaurul monetar de la Deva, sec. II-I î. Hr.*, în: ActaMP, IV, 1980.
- Conovici 1985 N. Conovici, *Contribuții privind cronologia și circulația drahmelor de Dyrrhachium și Apollonia la Dunărea de Jos*, în: *Cultură și civilizație la Dunărea de jos*, 1, 1985.
- Conovici 1985a N. Conovici, *Date noi despre un tezaur de monede antice descoperit în județul Dolj*, în: *Thraco-Dacica*, 6, 1-2, 1985.
- Conovici 1986 N. Conovici, *Aspecte ale circulației drahmelor din Dyrrhachium și Apollonia în Peninsula Balcanică și în Dacia*, în: BSNR, 77-79, 1983-1985 [1986].
- Conovici 1992 N. Conovici, *Noi contribuții privind circulația drahmelor de Dyrrhachium și Apollonia: aspectul metrologic*, în: BSNR, 80-85, 1986-1991 [1992], București.
- Crawford 1977 M. H. Crawford, *Republican Denarii in Romania: the Suppression of Piracy and the Slave-Trade*, în: JRS, 67, 1977.
- Petrányi 1996 G. Petrányi, *Comments on the chronology of the final minting period of the Apollonian – Dyrrhachian drachms*, în: BSNR, 140-141, 1992-1993 [1996].
- Petrányi 2006 G. Petrányi, *The Greek-Illyrian drachms of Apollonia and Dyrrhachium – Trade coins for the North-Eastern Balkan region in the early phase of the 1st century BC?*, în: *XIV International Economic History Congress*, Helsinki, 2006.
- Popescu 2002 A. Popescu, *O noua imitație după o drahmă din Dyrrhachium*, în: *Simpozion de numismatică*, București, 2002.
- Preda 1998 C. Preda, *Istoria monedei în Dacia preromană*, 1998, București.
- Purece 1985 S. Purece, *Un regulament de navigație pe râul Olt*, în: *Studii Vâlcene*, VII, 1985.

CATALOGUL ILUSTRAT AL MONEDELOR

TEZAURE CU MONEDĂ DIRRHACHIANĂ DESCOPERITE ÎN TRANSILVANIA

- 1.Bejan, 2.Deva, 3.Hunedoara, 4.Vâlcele, 5.Vâlcelele Bune, 6.Bobaia, 7.Grădiștea, 8.Cigmău, 9.Pianu de Sus, 10.Sebeș, 11.Decea, 12.Pănade, 13.Agârbiciu, 14.Ocna Sibiului, 15.Sebeșul de Sus, 16.Cincu, 17.Sighișoara, 18.Țigmandru, 19.Brașov, 20.Teliu, 21.Arcuș, 22.Dainic, 23.Cernat, 24.Lemnia, 25.Hilib, 26.Ghelnița, 27.Șieu Odorhei, 28.Moigrad, 29.Voivodeni, 30.Nădășelu, 31.Someșu Cald

REPARTIZAREA MONEDELOR PE GREUTĂȚI

GREUTATE	MENISKOΣ/ ΑΡΧΙΠΟΥ	MENISKOΣ/ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ	MENISKOΣ/ ΚΑΛΛΩΝΟΣ	MENISKOΣ/ ΛΥΚΙΣΚΟΥ	MENISKOΣ/ ΦΙΛΩΤΑ
2,85-2,95	0	1	1	1	0
2,95-3,05	2	1	2	1	2
3,05-3,15	1	4	3	2	0
3,15-3,25	0	1	0	2	1
3,25-3,35	0	1	0	1	2

